

EL MISTERI DE LA PARAULA CATHALUNYA

L'etimologia de la paraula "Catalunya" és incerta i són diverses les teories que intenten explicar el seu origen i significat. Una breu [recerca](#) per internet ens dona alguns resultats:

- Una primera teoria considera Catalunya procedent de Gotholàndia, és a dir, *terra de Gots*. Els defensors d'aquesta teoria es basen en que el territori de Catalunya era anomenat Gotia en temps dels carolingis. Aquesta teoria és consistent amb el fet que antigament Catalunya s'escrivia 'Cathalunya' o en llatí 'Cathalonia'/'Cathalaunia', més semblant a 'Gotholàndia'.

- La teoria més estesa popularment és la que fa referència al terme castlà o catlà, mot que prové del francès *chastelain* i *châtelain* (el governador d'un castell), i d'aquí amb l'adició del sufix -ia donaria lloc a les formes llatines de Catalonia i Catalaunia, que seria terra de castells. Aquesta hipòtesi ve sostinguda pel fet que el terme castellà en seria homòleg.

- Un altre possible origen, molt desvirtuat pels historiadors, es que segons Pere Tomic (historiador del segle XV), durant el segle VIII hi hagué un príncep alemany anomenat, Otger Cataló, i les seves gents eren dites cathalons. Aquest príncep, al capdavant d'un exèrcit nombrós, tingué la intenció de conquerir la terra dels Gots. S'establí als Pirineus i féu incursions als sarraïns fins que morí l'any 735 en el setge d'Empúries. Quan l'emperador Carlemany prosseguí la conquesta al Sud dels Pirineus, anomenà aquesta terra Cathalonia en memoria del príncep Cathaló, i els seus pobladors foren anomenats Cathalans.

- Una altra versió força probable és la suggerida per Joan Coromines que feia una evolució paral·lela a d'altres indrets on han quedat els noms, avui com a comarques, procedents dels noms que els romans van posar segons la tribu iber que l'habitava, com: *ceretans* (Cerdanya), *aucetants* (Osona), *ilergets* (Ilerda, Lleida). És a dir, que Catalunya provindria del mot *Laketani*, que llavors habitaven les terres del que avui són els dos Vallès i el Barcelonès. De *Laketani* hauria passat a *katelans* per influència italiana, i d'aquí a catalans i Catalunya."

En relació a la primera d'aquestes hipòtesis, alguns cabalistes relacionen la Paraula Gothia amb God "Déu" i interpreten que Catalunya seria "Terra de Déu".

En [Joan Cavaller](#) en la seva obra Teoria de les Nacions, proposa que català ve de Kath'Hellenas que significaria "igual que grec", tal com explica en aquesta [entrevista](#), i el seu origen seria a l'època dels iberes.

I n'Antoni Jaquemot en el seu article "[El mot català és iber?](#)" fa també algunes consideracions molt interessants sobre l'origen de la paraula Catalunya. N'explica algunes de les anteriors i en recull de noves, com el significat celta de **català**: "el guerrer que guanya".

Per començar afirma "Catalunya vol dir terra de catalans de la mateixa manera que Gascunya terra de gascons i Borgonya terra de borgons".

També ens fixarem especialment en un paràgraf que diu:

"Ara anem per les arrels genuïnes. Aquells que pensen que hem de trobar el gentilici a la nit dels temps en el nostre entorn ibèric, com el de Joan Coromines: Laietans>laketans>catalans.

En aquest cas, la numismàtica ibèrica només recull 'laiezken' llatinitzat 'laietani'. Una hipotètica forma ibèrica *'lakezken' no s'ha trobat, tampoc en metàtesi: *'kelazken' ni *'ielazken'. Seguint Coromines, la metàtesi no s'hauria donat en ibèric, sinó ja en la forma llatina: laketans>ketalans. Per reforçar la seva teoria recorda que Ptolomeu va descriure entre les tribus ibèriques la dels 'Castellani', poble situat entre els ausetans i els ceretans. Coromines va creure que la "s" de 'Castellani' era un adornament de la "t" grega i llegia 'catellani' o, en tot cas, reconeixent la "s" va dir que era epètica.

El lèxic ibèric, però, recull el morfema KASTE en un nom personal: SELKI-SOSIN-KASTE, a més l'arrel apareix, també, a ISTERKAS, TIU-KAS, KASE, KASI, KASETE, KASIKE i KASO; i per una altra banda, LAN el trobem a LANIKOKA. Es podia, doncs, postular un hipotètic KASTE-LAN ibèric que avalaria el nom de 'castellani'. En aquest sentit tenim el topònim ibèric KÀSTULO, actual Cazlona, i el substrat CASTA, CASTÍS i ENCASTAR. Aleshores els 'Castellani' serien "els naturals del país".

Anem a veure, vol dir que si "Castellani" significa "els naturals del país" d'alguna forma ens diu que KASTE o KASTE-LAN vol dir "país"? És una llàstima que no s'aprofundeixi més en aquest aspecte en el mencionat article d'en Jaquemot.

Intrigat, segueix cercant sobre l'arrel CAST, CAT o CATH.

Castell, segons el Diccionari Alcover-Moll:

1. Edifici o conjunt d'edificis fortificats, generalment isolat i en lloc elevat, que en els temps feudals servia de residència al senyor o de defensa d'una comarca.

Segons la RAE:

1. m. Lloc fort, tancat de muralles, baluards, fossos i altres fortificacions.

A Menorca, tenim el **poblat** prehistòric de Son **Catlar**, també caracteritzat per conservar part de les murades de pedra.

Sobre CASTÍS, L'IEC diu:

De bona casta, pur, sense defectes.

A la RAE trobam, entre d'altres:

1. Adj. De bon origen i casta.
2. Adj. Típic, pur, genuí de qualsevol país, regió o localitat
3. Adj. Dit del llenguatge: pur i sense mescla de veus ni girs estranys.

La paraula castellana Castro, segons la RAE:

1. m. Poblat fortificat en la Ibèria romana.

6. m. Real o lloc on estava acampat i fortificat un exèrcit.

Per tant tenim que les paraules relacionades amb casta, castís, castell, etc... fan totes referència a lloc, territori o país. De fet, és fàcil relacionar un castell com a representació d'un poder constiuat i màxim exponent de l'Estat en sentit medieval, que ha de defensar el seu territori de les amenaces exteriors (d'aquí la relació amb la puresa). Recordem que també el terme càtar o cathar utilitzat per designar els bons homes o cristians albigesos significava pur. Altres paraules que poden resultar interessants són **Càtedra** del grec **Katedra**, que voldria dir "cadira" o **Kathedras** que seria el castellà "cadera" (maluc) referint-se al que els llatins anomenarien "natges". Per tant, potser el significat original més exacte de katedra o Kathedra en el sentit de cadira seria "lloc per posar les natges o els malucs (caderas)".

També la paraula Cadastre del grec Katastikhon, tot i que se li atribueix un significat de llista o registre de línies descendents, el cert és que és utilitzat avui per registrar finques i els seus legítims propietaris.

En definitiva, potser sí que l'afirmació d'en Jaquemot implicaria que una primitiva arrel Kaste, kaste-lan o Kathe-lan significaria País. I més si l'afegit "**lan**" o "**la**" fos equivalent al "**land**" que tots sabem que també significa **terra**. **Cata-la** o **caste-la** podrien ser redundàncies igual que Vall d'Aran. Sabem que "aran" volia dir vall, pel que Vall d'Aran és "Vall de Vall". De la mateixa manera, **cata-la** o **caste-la** podria ser "**terra de castells**" o "**país de país**", o "**terra del país**". O com deia en Jaquemot, natural del país si s'entén com a gentilici.

Analitzem a continuació la terminació -unya i considerem les següents referències:

Les paraules italianes ogne i ogni, que volen dir "tot" o "cada", el que dona idea d'una pluralitat o conjunt d'elements.

En francès podríem establir un paral·lelisme amb oignon, que vol dir "ceba". Per què en francès es deu dir ceba amb aquesta paraula? Existeix una expressió francesa que és "En rang d'oignon" que vol dir "en fila". Si pensam en l'estructura d'una ceba, no és altra cosa que una fila o sèrie de capes que conjuntament formen una unitat.

També tenim el castellà uña i el portuguès unha, que volen dir ungla. I per què es diu així aquesta part del dit? Potser la resposta la tenim en una altra expressió. Qui no ha sentit dir "com a carn i ungla" per referir-se a alguna cosa molt unida a una altra? Sembla prou possible que "ungla" prengui el nom del fet de ser la part del dit "unida" a la carn.

També en llengua sarda "**ugna**" vol dir indistintament "ungla" o "cada", en italià "**unghia**" i "**ogni**".

Si tenim en compte aquestes referències, jo crec que la terminació -unya no vol dir "terra de" sinó "**unió de**", o "**conjunt de**".

Per tant, de ser certes aquestes reflexions, seria correcte que els noms de Castella i Catalunya podrien tenir un origen comú almenys en part, però amb una diferència substancial i molt significativa. Mentre que Castella voldria dir "el país", Catalunya significaria "unió o conjunt de països", és a dir, els ESTATS UNITS medievals.

Per suposat, de ser correcte aquesta teoria, l'origen i el significat de la paraula Catalunya continuara essent oficialment un enigma durant bastant de temps...